

Taalvaardigheid verbeteren voor het mbo: studie- en oefenboek Nederlands

Naslagwerk met tips en oefeningen voor veelgemaakte taalfouten

Linnea Vink

Inleiding

Beste lezer,

Een slimmere en snellere manier om je taal te verbeteren? Dat is precies wat dit boek biedt. Met dit oefenboek verbeter je jouw schrijfvaardigheid en voorkom je veelgemaakte fouten. Het werkt anders dan andere boeken: je leert door voorbeeldzinnen waarin taalfouten verstopt zitten. De opdrachten zijn zo slim en onverwacht gemaakt, met instinkers die je op het verkeerde been zetten, dat veel mensen toch in de val trappen voordat ze het juiste antwoord ontdekken.

De oefeningen staan door elkaar, zodat je nooit weet welke taalregel je tegenkomt. Dit is bewust gedaan, want zo onthoud je de regels beter. Je zult merken dat je vaak dezelfde fouten maakt als anderen. Maar dat is juist goed! Als je een fout maakt en daarna leest waarom het fout is, onthoud je sneller hoe het wél moet.

Na elke oefening krijg je een duidelijke uitleg over de taalregel. Door eerst te oefenen en daarna de uitleg te lezen, blijft de informatie beter hangen. Daarnaast kun je dit boek ook gebruiken als naslagwerk. Twijfel je hoe je iets moet schrijven? Zoek het dan gewoon op in dit boek.

Dit oefenboek is niet alleen voor studenten. Ook als je al werkt en je schrijfvaardigheid wilt verbeteren, is het een handig hulpmiddel. De oefeningen en uitleg zijn geschikt voor iedereen die beter Nederlands wil leren schrijven.

Succes met lezen en oefenen!

Mochten er fouten in het boek staan, laat het me weten!

Als je een fout opmerkt, neem dan gerust contact met me op via

linktr.ee/taaltrainingen. Ik waardeer je feedback enorm, want samen kunnen we de kwaliteit van dit boek blijven verbeteren.

De inhoud van dit boek is auteursrechtelijk beschermd. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen of overgedragen in welke vorm dan ook zonder schriftelijke toestemming van de auteur. Dit geldt voor zowel tekst als afbeeldingen. Overtreding van deze regels kan leiden tot juridische stappen.

1. onder andere / onder anderen

Het werk wordt gedaan door __ Henk en Wil

Het antwoord is: onder anderen

Gebruik van "onder anderen" vs. "onder andere"

► *Onder anderen*

Gebruik: Verwijst naar specifieke personen die in de zin worden genoemd. Het verwijst naar concrete individuen.

Voorbeeld: *Op het feest waren onder anderen Jan en Lisa aanwezig.*

► *Onder andere*

Gebruik: Wordt gebruikt voor niet-persoonlijke zaken, zoals dingen, dieren, of abstracte concepten.

Voorbeeld: *In het museum zag ik onder andere schilderijen en beeldhouwwerken.*

2. Is deze zin foutloos

Sanne en haar hond waren beide moe na de lange wandeling.

Het antwoord is: ja.

Gebruik van "beide" en "beiden"

► 1. Beide (zonder -n)

- **Gebruik:** Wordt gebruikt wanneer het woord direct gevolgd wordt door een zelfstandig naamwoord, ongeacht of het naar personen, dieren of dingen verwijst.
- **Voorbeelden:**
 - *"Beide auto's zijn rood."* (Beide verwijst naar "auto's" en staat er direct voor.)

- *"Beide kinderen spelen in de tuin."* (Beide verwijst naar "kinderen" en staat er direct voor.)
- *"Beide boeken liggen op tafel."* (Beide verwijst naar "boeken" en staat er direct voor.)

► 2. Beiden (met -n)

- **Gebruik:** Wordt gebruikt wanneer het zelfstandig wordt gebruikt (dus niet direct gevolgd door een zelfstandig naamwoord) en verwijst naar twee personen.
- **Voorbeelden:**
 - *"Mijn ouders zijn beiden op vakantie."* (Beiden verwijst naar "ouders" en wordt zelfstandig gebruikt.)
 - *"De docenten waren beiden tevreden met de resultaten."* (Beiden verwijst naar "docenten" en staat op zichzelf.)
 - *"Ze kwamen beiden naar het feest."* (Beiden verwijst naar twee personen en wordt zelfstandig gebruikt.)

► 3. Combinatie van een persoon en een niet-persoon

- **Gebruik:** Wanneer er verwezen wordt naar een combinatie van een persoon en een dier of ding, is *"beide"* zonder -n gebruikelijk.
- **Voorbeeld:**
 - *"De leraar en het bord waren beide schoon."* (Beide verwijst naar zowel "leraar" als "bord".)

Samenvatting

- Gebruik *"beide"* (zonder -n) wanneer het direct gevolgd wordt door een zelfstandig naamwoord, ongeacht of het naar personen, dieren of dingen verwijst.
- Gebruik *"beiden"* (met -n) wanneer het zelfstandig wordt gebruikt en verwijst naar twee personen.
- Gebruik *"beide"* (zonder -n) bij combinaties van personen en niet-persoonen.

Toepassing in een voorbeeldzin

"Sanne en haar hond waren beide moe na de lange wandeling."

- Het gebruik van *"beide"* is correct, omdat het verwijst naar zowel een

persoon (*Sanne*) als een dier (*haar hond*). In dergelijke gevallen wordt doorgaans "*beide*" gebruikt.

Vraag 3

Ze kwam polshoogte / poolshoogte nemen.

Correct gebruik: poolshoogte

► **Waarom 'poolshoogte' correct is**

- "Poolshoogte" is de juiste term, niet "polshoogte".

Oorzaken van verwarring:

- De uitspraak van "pools" en "pols" lijkt sterk op elkaar.
- De oorspronkelijke betekenis, afkomstig uit de zeevaart, is minder bekend.

► **Oorsprong**

- In de zeevaart werd de Poolster gebruikt om de hoogte (positie) te bepalen.
- De betekenis is geëvolueerd van letterlijk meten naar figuurlijk '*de situatie verkennen*.'

► **Veelvoorkomende misvatting**

- Mensen denken soms dat het verband houdt met het meten van een polshoogte (bijvoorbeeld de polsslag). Dit klopt echter niet.

► **Onthoudtip**

- Denk aan de 'pool' in *Poolster* om de juiste spelling te onthouden.

► Verwante uitdrukkingen

- "Geen hoogte krijgen" (iets niet begrijpen).
- "Op de hoogte zijn" (geïnformeerd zijn).

Voorbeeldzin:

- *"De journalist ging poolshoogte nemen bij de bewoners om de impact van de nieuwe verkeersmaatregelen te begrijpen."*
-

4. hoelang / hoe lang

___ duurt je vakantie?

Het antwoord is: Hoelang.

Hoelang vs. Hoe lang

► 1. Hoelang (aaneengeschreven)

- **Betekenis:** Vraagt naar een tijdsduur of periode.
- **Gebruik:** Wanneer je wilt weten hoeveel tijd iets duurt.
- **Voorbeeld:**
 - *"Hoelang duurt je vakantie?"* (Hier vraag je naar de tijdsduur van de vakantie.)

► 2. Hoe lang (los geschreven)

- **Betekenis:** Vraagt naar een fysieke lengte of afstand.
- **Gebruik:** Wanneer je wilt weten wat de lengte van iets is.
- **Voorbeeld:**
 - *"Hoe lang is de tafel?"* (Hier vraag je naar de fysieke lengte van de tafel.)

► Ezelsbruggetje

- Denk aan "*hoelang*" als één woord voor **tijdsduur** (je blijft samen gedurende een periode).
- Denk aan "*hoe lang*" als twee woorden voor **lengte** (twee losse woorden, zoals een liniaal meet lengte).

Samenvatting

- Gebruik "*hoelang*" (aaneengeschreven) voor **tijdsduur**.
 - Gebruik "*hoe lang*" (los geschreven) voor **fysieke lengte of afstand**.
-

5. gevlij / gevele

Hij probeerde bij zijn nieuwe schoonouders in het ____ te komen door overdreven complimenten te geven.

Het antwoord is: gevlij.

Waarom "gevlij" correct is in "in het gevlij komen"

► 1. Gevlij

- **Herkomst:** Afgeleid van het werkwoord "*vlijen*", dat betekent '*zacht neerleggen*' of '*zich schikken naar*'.
- **Betekenis in de uitdrukking:**
 - "*In het gevlij komen*" betekent *zich aanpassen of schikken naar de wensen van een ander om diens gunst te verwerven*.
 - Het suggereert een houding waarbij men zich figuurlijk neerlegt aan de voeten van een ander om in de smaak te vallen.
- **Voorbeelden:**
 - "*Om promotie te krijgen, probeerde hij bij zijn baas in het gevlij te komen door extra taken op zich te nemen.*"

- *"Ze paste haar standpunten aan om bij de invloedrijke groep in het gevlj te komen."*

► 2. Gevlei

- **Herkomst:** Afgeleid van het werkwoord *"vleien"*, dat betekent *'iemand overdreven complimenten geven'* of *'naar de mond praten'*.
- **Betekenis:** *"Gevlei"* verwijst naar overdadige lof om iemand te behagen, vaak met een verborgen agenda.
- **Voorbeelden:**
 - *"Zijn constante gevlei maakte duidelijk dat hij iets van haar wilde."*
 - *"Ze was niet gevoelig voor het gevlei van haar collega's en bleef bij haar beslissing."*

► Samenvatting

- *"In het gevlj komen"* gebruikt het woord *"gevlj"* en verwijst naar het **aanpassen of schikken** om gunst te winnen.
- *"Gevlei"* verwijst naar het gedrag van **vleien**, waarbij iemand overdreven complimenten geeft om een doel te bereiken.

Kort gezegd:

In de uitdrukking *"in het gevlj komen"* is *"gevlj"* de correcte term en heeft het niets te maken met *"gevlei"*.

6 Is deze zin foutloos?

Zes op de tien studenten behaalt hun diploma.

Het antwoord is: ja.

Congruentie in het Nederlands

► **Het onderwerp en de persoonsvorm moeten overeenkomen in getal.**

Bij constructies zoals "*een aantal van de*" gevolgd door een zelfstandig naamwoord in het meervoud, kunnen zowel een enkelvoudige als een meervoudige persoonsvorm correct zijn. De keuze hangt af van hoe het onderwerp wordt geïnterpreteerd.

1. Enkelvoudige persoonsvorm ("heeft")

- **Interpretatie:** "*Een aantal*" wordt gezien als een enkelvoudig onderwerp dat verwijst naar een groep als geheel.
- **Toelichting:** "*Een aantal*" wordt als één entiteit beschouwd, waardoor de persoonsvorm in het enkelvoud staat.
- **Voorbeeld:** "*Een aantal van de deelnemers heeft zijn formulier ingeleverd.*"

2. Meervoudige persoonsvorm ("hebben")

- **Interpretatie:** De nadruk ligt op de individuele leden binnen de groep "*deelnemers*".
- **Toelichting:** Je beschouwt de afzonderlijke deelnemers, waardoor de persoonsvorm in het meervoud staat.
- **Voorbeeld:** "*Een aantal van de deelnemers hebben hun formulier ingeleverd.*"

Vergelijkbare constructies

- **"Een deel van de studenten is/zijn geslaagd."**
 - "*Is*": De groep wordt als geheel beschouwd.
 - "*Zijn*": De nadruk ligt op de individuele studenten.
- **"Het merendeel van de medewerkers werkt/werken thuis."**
 - "*Werkt*": Het merendeel wordt als een enkelvoudig geheel gezien.
 - "*Werken*": De nadruk ligt op de individuele medewerkers.

Conclusie

- Gebruik een **enkelvoudige persoonsvorm** wanneer de groep als één geheel wordt gezien.
- Gebruik een **meervoudige persoonsvorm** wanneer de nadruk ligt op de individuele leden binnen de groep.

7. ongelooflijk / ongelofelijk

Wat een ____ mooie dag is het vandaag.

Het antwoord is: beide woorden zijn correct en hebben dezelfde betekenis.

Schrijfwijze van woorden met -lijk: regels en voorbeelden

► Persoonlijke voorkeur

- *Ongelooflijk* klinkt formeler en wordt iets vaker gebruikt.
- *Ongelofelijk* komt vaker voor in spreektaal en klinkt informeler.

► Grammaticale regels en uitzonderingen

1. ‘Lijk’ na f, g, m of s die op een lange klinker of tweeklank volgt

Beide vormen, met of zonder de tussenklank '-e-', zijn correct.

Voorbeelden:

- f: *lieflijk* / *liefelijk*, *graaflijk* / *grafelijk*, *vergefelijk* / *vergeefselijk*
- g: *gevoeglijk* / *gevoegelijk*, *beweeglijk* / *bewegekelijk*
- m: *onnoemlijk* / *onnoemelijk*
- s: *vreselijk* / *vreeslijk*, *huiselijk* / *huislijk*

Uitzonderingen: *dagelijks*, *degelijk*, *lichamelijk*, *mogelijk*

2. ‘Lijk’ na een 'n' die op een korte klinker volgt

Beide vormen zijn mogelijk.

Voorbeelden:

- *mannelijk* / *manlijk*, *minnelijk* / *minlijk*, *onoverwinnelijk* / *onoverwinlijk*

3. ‘Lijk’ na p, t, k, b of d

Hier wordt altijd de tussenklank '-e-' toegevoegd.

Voorbeelden:

- p: *hopelijk*, *begrijpelijk*
- t: *hatelijk*, *ambtelijk*
- k: *onafhankelijk*, *noodzakelijk*
- b: *onhebbelijk*
- d: *dodelijk*, *hoofdelijk*

Uitzonderingen: *koninklijk*, *avondlijk*, *wereldlijk*

8 Aantal fout(en)?

Driekwart van de bezoekers heeft een driekwart jas aan.

Het antwoord is: 0.

Schrijfwijze van breukgetallen: "twee derde" en "driekwart"

► Algemene regels

1. Los schrijven

Teller en noemer worden los van elkaar geschreven bij zelfstandig gebruik.

- **Voorbeelden:**
 - *"twee derde"*
 - *"drie vijfde"*
 - *"zeven achtste"*

2. Aaneenschrijven in samenstellingen

Wanneer een breukgetal deel uitmaakt van een samenstelling, wordt het aaneengeschreven.

- **Voorbeelden:**
 - *"tweederdemeerderheid"*
 - *"drievijfdeakkoord"*
 - *"zevenachtsteregeling"*

► Uitzondering: "drie kwart" vs. "driekwart"

a. Bij zelfstandig gebruik

- Wanneer de breuk op zichzelf staat of gevolgd wordt door *"van de"*, zijn beide schrijfwijzen correct.
- **Voorbeelden:**
 - *"Driekwart van de bevolking steunt het voorstel."*
 - *"Drie kwart van de bevolking steunt het voorstel."*

b. Bij bijvoeglijk gebruik

- Wanneer de breuk direct een zelfstandig naamwoord beschrijft, schrijven we het aaneen als *"driekwart"*.
- **Voorbeelden:**
 - *"Hij droeg een driekwart jas."*
 - *"Ze kocht een driekwart liter melk."*

► Samenvatting

- **"Driekwart"**: Altijd correct, zowel bij zelfstandig als bijvoeglijk gebruik.
 - **"Drie kwart"**: Toegestaan bij zelfstandig gebruik, bijvoorbeeld in combinatie met *"van de"*.
-

Vraag 9

Een handige / handig sjabloon maakt het ontwerpen eenvoudiger.

Antwoord: Beide spellingen zijn juist.

Regels voor de verbuiging van bijvoeglijke naamwoorden

► Regels

1. **De-woorden:** Het bijvoeglijk naamwoord krijgt altijd een buigings-e.
Voorbeeld: de handige sjabloon.
2. **Het-woorden met een bepaald lidwoord:** Het bijvoeglijk naamwoord krijgt een buigings-e.
Voorbeeld: het handige sjabloon.
3. **Het-woorden met een onbepaald lidwoord of zonder lidwoord:** Het bijvoeglijk naamwoord krijgt geen buigings-e.
Voorbeeld: een handig sjabloon.

► Sjabloon als zelfstandig naamwoord

- **Als de-woord:** *de handige sjabloon.*
- **Als het-woord:** *het handige sjabloon.*
- **Als onbepaald het-woord:** *een handig sjabloon.*

Samenvatting

De spelling van het bijvoeglijk naamwoord hangt af van het geslacht van "sjabloon" en het gebruikte lidwoord. Omdat "sjabloon" zowel een de- als een het-woord kan zijn, zijn beide vormen correct, afhankelijk van de context.

Voorbeeldzinnen

- *"Met de handige sjabloon kon ze het project snel afronden."*
 - *"Een handig sjabloon maakt het ontwerpen eenvoudiger."*
-

10. Is deze zin foutloos?

Het feestje van gisteren was super gezellig.

Het antwoord is: nee.

Waarom "supergezellig" en niet "super gezellig"?

► 1. Samenstelling

- Wanneer twee woorden samen een nieuw begrip vormen, schrijven we ze in het Nederlands aaneen.
- "*Super-*" en "*gezellig*" vormen samen "*supergezellig*", wat betekent dat iets buitengewoon gezellig is.

► 2. Voorvoegsel "super-"

- Het voorvoegsel "*super-*" wordt gebruikt om de betekenis van het basiswoord te versterken.